

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*Of Vineyards
&
Grapes:
Yeshayahu's Song*

Dr. Michelle J. Levine
ה' טבת תשע"ד • December 8, 2013

Of Vineyards and Grapes: Yeshayahu's Song
Dr. Michelle J. Levine

Yeshayahu's Direct Approach: The Poetry of Harsh Rebuke (1)

ספר ישעיה פרק א - (ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אָרֶץ כִּי יָדָנְדָבֵר
 בְּנֵי גִדְלָתִי וְרוֹמְמָתִי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי:
 (ג) יָדַע שׁוֹר קִנְיָהוּ וְחֲמֹר אָבוֹס בְּעֵלָיו
 יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבוֹנֵן:
 (ט) לֹלֵי יָדָנְדָבֵר וְצַבָּאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׁרִיד פְּמַעֵט
 (י) שָׁמְעוּ דָבָר יָדָנְדָבֵר קִצְיָנִי סֹדִים הֶאֱזִינִי תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עַמִּי רָה:

Reminiscence of the Moshe's Song of *Ha'azinu*: Israel's Betrayal (2)

ספר דברים פרק לב - (א) הֶאֱזִינִי הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי:
 (ד) הַצּוֹר תָּמִים פָּעֲלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֶל אֲמוֹנָה וְאִין עָוֹל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא:
 (ה) שָׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמִים דוֹר עָקָשׁ וּפְתִלְתָּ לִּי:
 (ו) הַלֵּיד נָד תִּגְמְלוּ זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חָסֵם
 הֲלוֹא הוּא אֲבִיךָ קִנְיָהוּ הוּא עֲשֶׂךָ וְיִכְנָנְךָ:
 (יב) יָדָנְדָבֵר וְנִחְסָנוּ וְאִין עַמּוֹ אֵל נִכְרָ: (יג) יִרְכַּבְהוּ עַל בְּמוֹתַי {בְּמִתִּי} אָרֶץ וַיֵּאֱכַל תְּנוּבֹת שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ
 דָּבַשׁ מִסֻּלַע וְשֶׁמֶן מִחֲלִמִּישׁ צוֹר: (יד) חֲמָצַת בָּקָר וְחֲלָב צֹאן עִם חֲלָב פָּרִים וְאֵילִים בְּנֵי בָשָׁן וְעִתוּדִים עִם חֲלָב
 כְּלִיֹּת חֹטֵה נְדָם עֲנַב תִּשְׁתֶּה חֲמָר: (טו) וַיִּשְׁמֹן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט שְׁמֵנָתָ עֲבִית כְּשִׂית וַיִּטַּשׁ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ
 וַיִּנְבֵּל צוֹר יִשְׁעָתוּ:

(3) פירוש רמב"ן על דברים לב - (ד-ה) שחת לו לא בניו מומם - המום יקרא השחתה. . . יאמר כי מומם של ישראל שחת לצור עמו ונחלתו. וקראם "לא בניו", כאשר יקראם בניו בעת רצון ואמר כי הם דור עקש ופתלתל - כי העקשות הפך הישר כענין שנאמר (מיכה ג ט) ואת כל הישרה יעקשו, והפתלתל הפך הצדיק, ואחרי שהוא צדיק וישר והעם בהפך מזה, אינם בניו אבל הם משחיתים לו. . . וטעם "לא בניו", כמו ואמרתי ללא עמי עמי אתה (הושע ב:כה)
 (ו) עם נבל ולא חכם - ולפי דעתי, העושה טובת חנם יקרא נדיב ומשלם רעה למי שהטיב עמו יקרא נבל. . . הזאת תגמלו את השם על הטובות שעשה עמכם, עם נבל - שהוא משלם רעה תחת טובה.
 (טו) וינבל צור ישועתו - והנכון בעיני מה שהזכרתי למעלה (פסוק ו), כי הנבלה תשלום רעה תחת טובה. יאמר שנשטש אלוה שבראו בעבור זרים, וינבל בפיו ובמחשבתו צור שהיה מושיעו לאמר שאין בעבודתו רק גמול רע

The "Fattening of Israel's Hearts": Yeshayahu's Mission of Failure (4)

ספר ישעיה פרק ו - (ח) וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדָנָי אִי מֵרָאֵת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יִלְךְ לָנוּ נֹא מֵרָאֵת הַנְּגִי שְׁלַחְנִי:
 (ט) וַיֵּאמֶר לִי וְאָמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ וְאֵל תִּבְיִנוּ וּרְאוּ רְאוּ וְאֵל תִּדְעוּ:
 (י) הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה
 וְאֶזְנֵי הַכֶּבֶד
 וְעֵינָיו הַשֵּׁעַ
 פָּו
 וְרָאָה בְּעֵינָיו
 וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע
 וּלְקַבּוֹ יִבִּין
 וְשָׁב וּרְפָא לוֹ

(5) רד"ק ישעיהו פרק ו פסוק ט - ויש לפרש שמעו וראו צווי במקום איתן כאלו אמר תשמעו ותראו, כלומר אתם שומעים באזניכם דברי הנביאים המוכיחים אתכם ואין אתם מבינים ותראו נפלאות הבורא ואין אתם יודעים כלומר לא תשימו לבב ואין אתם משגיחים אלי ואתם משמינים בכונה לבבכם ומכבידים אזניכם ומשיעים עיניכם שלא תשמעו ולא תראו ולא תבינו ולא תדעו כי אינכם חפצים בתשובה ולא ברפואה שהיא הסליחה אחר התשובה

Yeshayahu Attempts to Win Over Israel's Hearts: (6)
A More Subtle Approach- The Song of the Vineyard

ספר ישעיה פרק ה, פסוק א אָשִׁירָה נָא לִידִידִי שִׁירַת דּוּדֵי לְכַרְמִי פָּרַם הִנֵּה לִידִידִי בְּקָרוֹ בֶּן שָׁמוֹן
ספר דברי הימים ב פרק כו (ט) וַיִּבְּן עֲזַרְיָהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלַם עַל שַׁעַר הַפְּנֵה נְעַל שַׁעַר הַגֵּזָא נְעַל
הַמְּקָצוּעַ וַיִּחְזְקוּם: (י) וַיִּבְּן מִגְדָּלִים בְּמִדְבָּר וַיַּחְצֵב בַּרְתִּי רַבִּים כִּי מִקְנֵה רַב הָיָה לוֹ וּבִשְׂפֵלָה וּבְמִישׁוֹר אֶפְרַיִם
וְכַרְמֵים בְּהָרִים וּבְכַרְמֶל כִּי אֵלֵב אֶדְמָה הָיָה:
שיר השירים פרק ת (יא) פָּרַם הִנֵּה לְשָׁלֹמֶה בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַפָּרַם לְנֵי טָרִים אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ
אֶלֶף כֶּסֶף- (יב) פָּרַמִי שָׁלִי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שָׁלֹמֶה וּמֵאֵתֵים לְנֵי טָרִים אֶת פָּרְיוֹ:

(7) רש"י ישעיהו פרק ה פסוק א - אשירה נא לידידי - הנביא אומר אשירה נא לידידי, תחת ידידי ובמקומו ובשליחותו שירת דודי - היא זו אשר שר בשביל כרמו על עסקי כרמו

(8) רד"ק ישעיהו פרק ה פסוק א - אשירה נא - דברי הנביא עושה משל בין האל יתברך ובין ישראל, וקורא ישראל כרם והאל בעל הכרם, וקורא זה המשל שירה, ודבר זה המשל על אנשי דורו לפי שהוא שבח האהוב ואהבתו עם האהוב, וכן שיר השירים אשר לשלמה לפי שהוא מספר אהבת החושק עם החשוקה, והוא משל לאל עם כנסת ישראל, וקורא הנביא האל יתברך ידידי ודודי על דרך כי בי חשק

(9) אברבנאל, הקדמה לישעיהו פרק ה- והמין השלישי מהשיר הם הדברים הנאמרים על דרך הגוזמא וההפלגה ודימוי וערך לשבח עניין אחד או לגנותו . . . ועניינו לעורר הלבבות ולהפך המידות התכונות ולחזק העניין הנרצה ולאמתו ברוב דברים וסיפורים ותוארים רבים והמשלים ודימויים לא שיהיה לפשוטי הדברים ההם ממש במציאות . . . כי הטבע ימשך אחרי השיר המופלג ומתפעל מזרותו והוא כסמים החדים שממיתים לבריאים ומבריאים את החולים מהחליים הנשנים. ומזה המין מהשיר . . . עניין שיר השירים שהמשיל הקב"ה בחושק והנשמה בחשוקתו בכנסת ישראל . . . וזה עצמו היה עניין "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו" שהשיר הזה היה אותו המשל שעשה מהכרם . . . כל שירה שתמצא בדברי הנביאים הוא דבר שהם מעצמם היו מסדרים אותה ברוח הקודש [שילווה אליו רוח ועזר אלוהי לדבר דבריו] ושלא ראו אותה בנבואה כשאר המראות . . . אמנם השירה אי זו שתהיה היא ברוח הקודש ולכן אינה מפועל ה' כי אם מפועל הנביא עצמו שסידר אותה. . . ולכן לא נאמר בתחילת השירה הזאת "הדבר אחר חזה ישעיהו" או מאמר אחר משאר לשונות הנבואה לפי שלא באה אליו השירה הזאת בנבואה. וזהו אמרו "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו" כי הנביא היה משורר ומסדר השיר ההוא המתייחס והנערך אל ידידו שהוא השם יתברך ואל כרמו שהיה ישראל

(10) ישעיהו פרק ה: משל הכרם

Part I: Preparation of the Vineyard; Planting of Choice Vines; Care in Anticipation of Its Fruit; Disappointment

(א) פָּרַם הִנֵּה לִידִידִי בְּקָרוֹ בֶּן שָׁמוֹן
(ב) וַיִּעֲזָרְהוּ
וַיִּסְקְלֵהוּ
וַיִּטְעֵהוּ שַׁרְק
וַיִּבְּן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ
וְגַם יָקַב חֲצֵב בּוֹ

וַיִּקְרָא לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים
וַיַּעַשׂ בְּאֲשֵׁים

(11) רש"י ישעיהו פרק ה - (ב) ויעזקהו - סייגו וגדרו סביב מוקף כמין טבעת דמתרגמינן עיזקא: ויסקלהו - הוציא אבנים מתוכו הרעים לגפנים כמו סקלו מאבן (לקמן /ישעיהו/ סב): ויטעהו שורק - הם זמורות היפות לנטיעה משאר זמורות: ויבן מגדל בתוכו - גת לעצור ענבים: וגם יקב חצב בו - הבור שלפני הגת לקבל היין

(12) רד"ק ישעיהו פרק ה (ב) ויעזקהו - פירוש חפרו, מדברי רבותינו ז"ל מצאום יושב ועוזק תחת הזתים, או פירוש גדרו סביב, מתרגומו טבעת עזקא שהיא עגולה מסבבת, והרוצה לטעת כרם גודרו תחילה כדי שלא תכנס שם חיה ותשחית הנטעים וגם חופר מקום נטיעת הגפנים, וכן מסקל ממנו האבנים ואחר כך נוטע ממבחר הנטעים שימצא ויבן מגדל בתוכו - מי שיש לו כרם טוב וירצה לשמרו תמיד שמירה מעולה בונה מגדל בתוכו וגם עושה בו יקב ודורך שם הענבים ושומר שם היין כל זה עושה לאהבתו הכרם

Part II: Call for Judgment: "Juridical Parable" (13)

(ג) וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ יְהוּדָה
שִׁפְטוּ נָא בֵּינִי וּבֵין פְּרָמִי:
(ד) מַה לַּעֲשׂוֹת עוֹד לְכַרְמִי וְלֹא עָשִׂיתִי בּוֹ
מְדוּעַ קִנִּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֲשֵׁים

Part III: Verdict Issued by the Owner of the Vineyard (14)

(ה) וַעֲתָה אוֹדִיעָה נָא אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי
הֲסֵר מְשׁוּכְתוֹ וְהָיָה לְבַעַר
פָּרִץ גְּדָרוֹ וְהָיָה לְמַרְמָס:
(ו) וְאֲשִׁיתָהוּ בְתֵה לֹא יִזְמַר וְלֹא יַעֲדָר
וְעֵלָה שְׁמִיר וְנִשִּׁית
וְעַל הָעֲבִים אֲצַנְהָ מִהַמְטִיר עָלָיו מָטָר:

(15) רש"י ישעיהו פרק ה - (ה) הסר משוכתו - להסר גדר המסוכך ומגין עליו, מסוכה הוא סייג קוצים, גדר הוא גדר אבנים: והיה - הכרם: לבער - שירעו בו בהמה וחיה

(16) רד"ק ישעיהו פרק ה - (ו) ועוד אעשה לו זה כי אף על פי שעשיתיו הפקר ואכלוהו ורמסוהו החיות אף על פי כן הגפנים הנשארים בו לא אעשה בהם שום עבודה שיוציאו פירות אלא אניחנו שיהיה שממה לא יזמר ולא יעדר ופירוש יזמר כריתת הזמורה להרבות בפירות, ופירוש יעדר שחופרים סביב הזמורה ותולשין הקוצים והעשבים הרעים וכיון שלא יעבד יעלה שמיר ושית

Part IV: The Meaning and Message: הנמשל (17)

(ז) פִּי כָרְם יָד יוֹד צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְאִישׁ יְהוּדָה נֹטֵעַ שַׁעֲשׂוּעִיו
וַיִּקְרָא לְמִשְׁפַּט וְהָיָה מִשְׁפָּח
לְצַדִּיקָה וְהָיָה צָעֵקָה:

(18) רד"ק ישעיהו פרק ה - (ז) נטע שעשועיו - מתחילה כשנטעם נטע שעשועין היו שהיה משתעשע בהם ושמה עמהם כשהיו עושים מעשי' טובים וקוה מהם שיעשו תמיד מעשים טובים ויעשו משפט העניים כמו שהיה עושה עמהם תמיד טובות: והנה משפח - פי' נגע, כמו ספחת, ולצחות הלשון סמך משפח אל משפט, וכן

צעקה לצדקה מפני שהם קרובים להם באותיות, וענין הפסוק רוצה לומר אני קויתי שיעשו משפט העניים והעשוקים והנה הם להם משפח ונגע צרעת וקויתי שיעשו להם צדקה והנה צעק' שצועקים העניים מהעושק שעושקים אותם:

(19) ספר ישעיה פרק ג (יד) יד' נד' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הפרם גזלת העני בבתים

(20) ספר ירמיה פרק ב (כא) ואנ' כי נטעתוך שורק כל' ה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה:

(21) A Parallel "Juridical Parable" - משל כבשת הרש - ספר שמואל ב פרק יב

[Cf. Uriel Simon, "That Man is You," in: *Reading Prophetic Narratives*, trans. Lenn Schramm (Indiana Univ. Press, 1997), pp. 112-18.]

(א) וישלח יד' נד' את נתן אל דוד ויב' א אליו וי' אמר לו שני אנשים היו בעיר אחת אחד עשיר ואחד ראש: (ב) לעשיר היה צ' אן ובקר הרבה מא' ד: (ג) ולרש אין כ' ל פי אם פכשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ומגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו ת' אכל ומפ' סו תשתה ובחיקו תשקב ותהי לו כבת: (ד) ויב' א הלך לאיש העשיר ויחמ' ל לקחת מצ' אנו ומבקרן לעש' ות' לא רח הבא לו ויקח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו: (ה) ויחר אר' דוד באיש מא' ד וי' אמר אל נתן חי יד' נד' פי בן מנת האיש הע' שה' ז' את: (ו) ואת הפכשה ישלם ארבעתים עקב אשר עשה את הדבר הזה ועל אשר ל' א חמל: (ז) וי' אמר נתן אל דוד אתה האיש כ' ה אמר יד' נד' אל הי ישראל אנ' כי משחתיך למלך על ישראל ואנ' כי הצלתיך מיד שאול: (ח) ואתנה לך את בית אד' גיך ואת נשי אד' גיך כחיקך ואתנה לך את בית ישראל ויהודה ואם מעט וא' ספה לך כהנה וכהנה: (ט) מדוע בזית את דבר יד' נד' לעש' ות' הרע בעינו \ (בעיני) את אורייה החתי הכית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה וא' תו הרגת כחרב בני עמון: (י) ועתה ל' א תסור חרב מביתך עד עולם עקב פי בזתני ותקח את אשת אורייה החתי להיות לך לאשה: (יא) כ' ה אמר יד' נד' הנני מקים עליך רעה מביתך ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעיך ושכב עם נשיך לעיני השמש הז' את: (יב) פי אתה עשית בסתר ואני אעשה את הדבר הזה נגד כל ישראל ונגד השמש: (יג) וי' אמר דוד אל נתן חטאתי ליד' נד' וי' אמר נתן אל דוד גם יד' נד' העביר חטאתך ל' א תמות: (יד) אפס פי נאץ נאצת את א' יבי יד' נד' בדבר הזה גם הפן הילוד לך מות ימות:

(22) The Song of the Vineyard: A Parable

צפורה גלעד, "משל הכרם" בתוך: הגות במקרא, כרך ג' (תל אביב, תש"ם), עמ' 53-54

"מצד תוכנו הנמשל, כאמור, מקביל רק לחלקו הראשון של המשל. הקריאה למשפט (פסוקים ג-ד) וההכרזה על הפקרת הכרם (ה-ו) אינם משתקפים בנמשל. הבית הראשון בלבד (1-2) מתפרש בו: זיהוי הכרם, האהבה והאכזבה. אולם גם זו אינה חפיפה מלאה, כי הפרופורציות שונות. אם נעמיד את הנמשל מול הבית הראשון במשל יתבררו ההבדלים:

משל	נמשל
"כרם היה לידידי בקרן בן שמן"	"כי כרם ה' צבאות בית ישראל"
"ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו"	"ואיש יהודה נטע שעשועיו"
"ויקו לעשות ענבים ויעש באשים"	"ויקו למשפט והנה משפח --- לצדקה והנה צעקה"

"היחס בין המשל והנמשל, הפסיחה של הנמשל על האמור בשני הבתים הפנימיים של השיר, מעידים על סוגו השיר אינו אליגוריה כי בדרך כלל . . . בכל פרטי האליגוריה משתקף המדומה. וכאן משתקף המדומה לא בכל המשל אלא רק בחלקו הראשון . . . דבר אחד הוא מעניינו של המשל: האכזבה של ה'. . . משל הכרם הוא פראבולה, כלומר: משל ריאליסטי מתחום חיי האדם אשר הצד הבדוי בו מצומצם. . . הקבלה חלקית בין המשל והנמשל."

The Song of the Vineyard: An Allegory (23)

רד"ק ישעיהו פרק ה - (ב) ויעזקהו ויסקלהו. . . ופ' המשל כי שמר האל ישראל כשהכניסן לארץ, והגדר הם הענבים אשר סביבותם וסקל מן הכרם האבנים, זהו שבעה אומות מארץ ישראל, ונטע בו זה העם שהוא נטע נבחר זרע אמת שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב והיו ראויים שיעשו פרי טוב, ויש דרש תר"ו מצות כמנין שור"ק הוספתי להם על שבע מצות שנצטוו בני נח: ויבן מגדל בתוכו- כן האל יתברך בנה מגדל בתוכו שהבטיחם בשמירתו כל זמן שישמעו לקולו ויבטחו בשמו שלא יבואם רע וזהו המגדל החזק, כמו שכתוב מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב וגם יקב חצב בו- הם הנביאים, כמו שנאמר חצבתי בנביאים, והיקב דורכין בו הענבים להוציא פרי הענבים למעשה, כן הנביאים מורים לישראל התורה כדי שיהיו מעשיהם טובים עם אלהים ואדם: ויקו לעשות ענבים ויעש באושים - והנה הוא קוה שיעשה זה הכרם ענבים טובים כמו שהיה המטע טוב כי ממשע טוב היו מאברהם יצחק ויעקב, וכן הורה תורת אמת והיה ראוי שיהיו מעשיהם טובים: ויעש באושים - פירוש ענבים רעים. . . כן ישראל במקום שהיו ראויים לעשות מעשים טובים עשו מעשים רעים:

(24) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מט עמוד א - ויטעוהו שרק - זה בית המקדש, ויבן מגדל בתוכו - זה מזבח, וגם יקב חצב בו - אלו השיתין.

(25) ספר ישעיה פרק ה : נבואות 'הוי' : Internal Indications of An Extended Allegory

(ח) הוי מגיעי בית כבית שנה בשנה יקריבו עד אפס מקום והושבתם לבדכם פקרב הארץ:
(ט) בארץ יד נד צבאות אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב: (י) פי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וזרע חמר יעשה איפה:

(יא) הוי משפמי בב' קר שכר ירד פו מאחרי בנשף יין ידליקם: (יב) נהיה כגור ונגל ת'ף וקליל ויין משפתיים נאת פ' על יד נד לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו:
(יג) לכן גלה עמי מקלי דעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא: (יד) לכן הרחיבה שאול נפשה ופצרה פיה לבלי ח'ק ירד הדרה והמונה ושאונה ועלו בה:
(טו) וישח אדם וישפל איש ועיני גב' הים תשפלנה: (טז) ויגבה יד נד צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה: (יז) ורעו כבשים פדברם ותרבות מחים גרים י' אכלו:

(יח) הוי מ'שכי העון פחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה: (יט) הא מרים ימהר יחיש מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה: (כ) הוי הא מרים לרע טוב ולטוב רע שמים ח' שך לאור ואור לח' שך שמים מר למתוק ומתוק למר: (כא) הוי חקמים בעיניהם ונגד פניהם גב' גים: (כב) הוי גבורים לשמות יין ואנשי חיל למס'ך שכר:

(כג) מצדיקי רשע עקב ש' חד וצדקת צדיקים יסירו ממנו: (כד) לכן פאכל ל' קש לשון אש וחשש להכה ירפה שרשם פמק יהיה ופרחם פאבק יעלה פי מאסו את תורת יד' נד צבאות נאת אמרת קדוש ישראל נאצו:

(26) רד"ק ישעיהו פרק ה - (יט) האומרים - כשאני שולח להם נביאי ואומרים להם הרע שאני מביא להם בעונש מעשיהם הרעים הם אומרים אין אנו מאמינים: ימהר יחיש מעשהו - כלומר מעשה הפורענות ונראה שנביאינו אומרים אמת כי עתה אין אנו מאמינים: עצת קדוש ישראל - מה שיעץ להביא עלינו כי הוא קדוש ישראל ואיך ירע לנו כי הם חושבים שאין מעשיהם רעים, כמו שאמר הוי האומרים לרע טוב: (כ) הוי האומרים - למעשיהם הרעים שהם עושים הם אומרים כי טובים הם ולהתעסק בתורה ובחכמה הם אומרים רע ויגיעת בשר, והם כאלו שמים חשך לאור כיון שלא יבדילו בשכל מה הוא טוב ומה הוא רע הרי הם כמי שלא יבדילו בחושים ויכזב להם חוש הראות וחוש הטעם:

(27) מרדכי ברויאר, פרקי ישעיהו, עורך יוסף עופר (אלון שבות: הוצאת תבונות-מכללת הרצוג, תש"ע), עמ' 182 (על החלק השני של ישעיהו, פרק ה': נבואות 'הוי')
"הנבואה כולה סמוכה לשירת הכרם. ואף על פי שאין היא דומה לה בסגנונה, הרי היא דומה לה בעיקר תוכנה. שהרי תוכחת הנביא בשירת הכרם היא על המשפט והצדקה (פס' ז); וכן גם בנבואה זו: חטא העם הוא בהסרת צדקה (פס' כג), ועונשו במשפט ובצדקה (פס' טז)."

(28) ילקוט שמעוני תמג- נחמו נחמו עמי י' אמר אֵל היכם (ישעיהו מ:א)- אמר הקב"ה"ו: למי צריך לנחם? .. משל למה הדבר דומה: למי שנקצץ כרמו. לא לבעל הכרם מנחמים? כך "כי כרם ה' צבאות בית ישראל" (ה:א) . . הלכו כל הנביאים אצל הקב"ה ואמרו לו: "רבונו של עולם לא קיבלה עליה ירושלים להתנחם", שנאמר "עניה סוערה לא נוחמה" (ישעיהו נד:יא). אמר להם הקב"ה"ו: אני ואתם נלך וננחמנה. הוי: נחמו נחמו עמי- נחמה נחמה עמי.

Of Vineyards and Grapes: Yeshayahu's Song
Dr. Michelle J. Levine

Yeshayahu's Direct Approach: The Poetry of Harsh Rebuke (1)

ספר ישעיה פרק א - (ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אָרֶץ כִּי יָד נָד דָּבַר
 בָּנִים גְּדֹלְתֵי וְרוֹמְמֵתֵי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי:
 (ג) יָדַע שׁוֹר קִנְיָהוּ וְחֲמֹר אָבוֹס בְּעֵלָיו
 יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבוּנָן:
 (ט) לֹלֵי יָד נָד צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׂרִיד פְּמַעֵט כְּסֹדֵם הֵינִינוּ לַעֲמֹרָה דְמִינוּ:
 (י) שָׁמְעוּ דָבַר יָד נָד קִצְיָנִי סֹדֵם הֶאֱזִינִי תוֹרַת אֵל הֵינִינוּ עִם עַמֹּתָהּ:

Reminiscence of the Moshe's Song of *Ha'azinu*: Israel's Betrayal (2)

ספר דברים פרק לב - (א) הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְי פִּי:
 (ד) הַצּוֹר תָּמִים פָּעֲלוּ כִּי כָל דְרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוּנָה וְאִין עָוֹל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא:
 (ה) שָׁחַת לוֹ לֹא בָנִיו מוֹמֵם דוֹר עָקָשׁ וּפְתִלְתָּ לִּי:
 (ו) הַלִּיד נָד תִּגְמְלוּ זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חָסֵם
 הָלוֹא הוּא אֲבִיךָ קִנְיָהוּ הוּא עֲשֶׂךָ וְיִכְנָנְךָ:
 (יב) יָד נָד בְּדָד יִנְחֶנוּ וְאִין עֲמוֹ אֵל נִכְרָ: (יג) יִרְכַּבְהוּ עַל בְּמוֹתֵי \{בְּמֵתֵי\} אָרֶץ וַיֵּאֱכַל תְּנוּבֹת שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ
 דָּבַשׁ מִסְּלַע וְשֶׁמֶן מִחֲלִמִּישׁ צוֹר: (יד) חֲמָצַת בְּקָר וְחֲלָב צֹאן עִם חֲלָב פָּרִים וְאֵילִים בְּנֵי בָשָׁן וְעִתּוּדִים עִם חֲלָב
 כְּלִיֹּת חֹטֵה נְדָם עֲנַב תִּשְׁתֶּה חֲמָר: (טו) וַיִּשְׁמֹן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט שְׁמֵנָתָ עֲבִית כְּשֵׁית וַיִּטַּשׁ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ
 וַיִּנְבֵּל צוֹר יִשְׁעָתוּ:

(3) פִּירוּשׁ רַמְבַּ"ן עַל דְּבָרִים לֵב - (ד-ה) שָׁחַת לוֹ לֹא בָנִיו מוֹמֵם - הַמוֹם יִקְרָא הַשְּׁחָתָה. . . יֵאמֵר כִּי מוֹמֵם שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל שָׁחַת לְצוֹר עֲמוֹ וּנְחַלְתּוּ. וְקִרְאָם "לֹא בָנִיו", כִּאֲשֶׁר יִקְרָאָם בָּנִיו בְּעַת רְצוֹן וְאֵמַר כִּי הֵם דוֹר עֲקָשׁ
 וּפְתִלְתָּ - כִּי הֵעֱקִשׁוּת הַפֶּךָ הַיִּשְׂרָאֵל כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ג ט) וְאֵת כָּל הַיִּשְׂרָאֵל יַעֲקֹשׁוּ, וְהַפְתַּלְתָּ לָּהֶם הַפֶּךָ הַצַּדִּיק,
 וְאַחֲרָי שֶׁהוּא צַדִּיק וַיִּשָּׁר וְהֵעֵם בַּהֶפֶךְ מִזֶּה, אֵינָם בָּנִיו אֲבָל הֵם מִשְׁחִיתִים לוֹ. . . וְטַעַם "לֹא בָנִיו", כִּמוֹ וְאֵמַרְתִּי
 לֹלֵי עַמִּי עַמִּי אַתָּה (הוֹשֵׁעַ ב:כח)
 (ו) עִם נָבֵל וְלֹא חָסֵם - וְלִפִּי דַעְתִּי, הַעוֹשֶׂה טוֹבַת חֲנָם יִקְרָא נְדִיב וּמִשְׁלָם רַעְיָה לְמִי שֶׁהֵטִיב עִמּוֹ יִקְרָא נָבֵל. . .
 הַזֹּאת תִּגְמְלוּ אֵת הַשֵּׁם עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמְכֶם, עִם נָבֵל - שֶׁהוּא מִשְׁלָם רַעְיָה תַּחַת טוֹבָה
 (טו) וַיִּנְבֵּל צוֹר יִשׁוּעָתוֹ - וְהַנְּכוּן בְּעֵינֵי מֶה שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְמַעַלָּה (פְּסוּקֵי ו), כִּי הַנְּבִלָה תִּשְׁלֹם רַעְיָה תַּחַת טוֹבָה.
 יֵאמֵר שֶׁנִּטַּשׁ אֱלֹהֵי שְׁבָרָאוֹ בַּעֲבוּר זְרִים, וַיִּנְבֵּל בְּפִיו וּבְמַחְשַׁבְתּוֹ צוֹר שֶׁהִיא מוֹשִׁיעוֹ לֵאמֹר שֶׁאִין בַּעֲבוּדָתוֹ רַק
 גְּמוּלָה רַע

The "Fattening of Israel's Hearts": Yeshayahu's Mission of Failure (4)

ספר ישעיה פרק ו - (ח) וְאֶשְׁמַע אֵת קוֹל אֲדָנָי אֲמַר אֵת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ וְאֵמַר הַנְּבִי שְׁלַחְנִי:
 (ט) וַיֵּאמֶר לִי וְאֶמְרָתָ לְעַם הַזֶּה שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ וְאֵל תְּבִינּוּ וְרָאוּ רָאוּ וְאֵל תִּדְעוּ:
 (י) הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה
 וְאֶזְנֵי הַכֶּבֶד
 וְעֵינָיו הַשֵּׁעַ
 פָּו
 וְרָאָה בְּעֵינָיו
 וּבְאֶזְנָיו יִשְׁמַע
 וּלְקַבּוֹ יִבִּין
 וְשָׁב וְרָפָא לוֹ

(5) רד"ק ישעיהו פרק ו פסוק ט - ויש לפרש שמעו וראו צווי במקום איתן כאלו אמר תשמעו ותראו, כלומר אתם שומעים באזניכם דברי הנביאים המוכיחים אתכם ואין אתם מבינים ותראו נפלאות הבורא ואין אתם יודעים כלומר לא תשימו לבב ואין אתם משגיחים אלי ואתם משמינים בכונה לבבכם ומכבידים אזניכם ומשיעים עיניכם שלא תשמעו ולא תראו ולא תבינו ולא תדעו כי אינכם חפצים בתשובה ולא ברפואה שהיא הסליחה אחר התשובה

Yeshayahu Attempts to Win Over Israel's Hearts: (6)
A More Subtle Approach- The Song of the Vineyard

ספר ישעיה פרק ה, פסוק א אַשִׁירָה נָא לִידִידִי שִׁירַת דּוּדֵי לְכַרְמוֹ פָּרֶם הִיָּה לִידִידִי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמוֹן
ספר דברי הימים ב פרק כו (ט) וַיִּבְּן עֲזַרְיָהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלַם עַל שַׁעַר הַפְּנֵה נְעַל שַׁעַר הַגֵּזָא נְעַל
הַמְּקָצוּעַ וַיִּחְזַקְם: (י) וַיִּבְּן מִגְדָּלִים בְּמִדְבָּר וַיַּחְצֵב בַּרְתֻמֹּת רַבִּים כִּי מִקְנֵה רַב הָיָה לוֹ וּבְשִׁפְלָה וּבְמִישׁוֹר אֶפְרַיִם
וְכַרְמִים בְּהָרִים וּבְכַרְמֶל כִּי אֵלֵב אֶדְמָה הָיָה:
שיר השירים פרק ת (יא) פָּרֶם הִיָּה לְשָׁלֹמֶה בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַפָּרֶם לְנֹטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפִרְיוֹ
אֶלֶף כֶּסֶף- (יב) פְּרָמִי שָׁלִי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שָׁלֹמֶה וּמֵאֵתֵיךָ לְנֹטְרִים אֶת פְּרִיִּי:

(7) רש"י ישעיהו פרק ה פסוק א - אשירה נא לידידי - הנביא אומר אשירה נא לידידי, תחת ידידי ובמקומו ובשליחותו שירת דודי - היא זו אשר שר בשביל כרמו על עסקי כרמו

(8) רד"ק ישעיהו פרק ה פסוק א - אשירה נא - דברי הנביא עושה משל בין האל יתברך ובין ישראל, וקורא ישראל כרם והאל בעל הכרם, וקורא זה המשל שירה, ודבר זה המשל על אנשי דורו לפי שהוא שבח האהוב ואהבתו עם האהוב, וכן שיר השירים אשר לשלמה לפי שהוא מספר אהבת החושק עם החשוקה, והוא משל לאל עם כנסת ישראל, וקורא הנביא האל יתברך ידידי ודודי על דרך כי בי חשק

(9) אברבנאל, הקדמה לישעיהו פרק ה- והמין השלישי מהשיר הם הדברים הנאמרים על דרך הגוזמא וההפלגה ודימוי וערך לשבח עניין אחד או לגנותו . . . ועניינו לעורר הלבבות ולהפך המידות התכונות ולחזק העניין הנרצה ולאמתו ברוב דברים וסיפורים ותוארים רבים והמשלים ודימויים לא שיהיה לפשוטי הדברים ההם ממש במציאות . . . כי הטבע ימשך אחרי השיר המופלג ומתפעל מזרותו והוא כסמים חזדים שממיתים לבריאים ומבריאים את החולים מהחליים הנשנים. ומזה המין מהשיר . . . עניין שיר השירים שהמשיל הקב"ה בחושק והנשמה בחשוקתו בכנסת ישראל . . . וזה עצמו היה עניין "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו" שהשיר הזה היה אותו המשל שעשה מהכרם . . . כל שירה שתמצא בדברי הנביאים הוא דבר שהם מעצמם היו מסדרים אותה ברוח הקודש [שילווה אליו רוח ועזר אלוהי לדבר דבריו] ושלא ראו אותה בנבואה כשאר המראות . . . אמנם השירה אי זו שתהיה היא ברוח הקודש ולכן אינה מפועל ה' כי אם מפועל הנביא עצמו שסידר אותה. . . ולכן לא נאמר בתחילת השירה הזאת "הדבר אחר חזה ישעיהו" או מאמר אחר משאר לשונות הנבואה לפי שלא באה אליו השירה הזאת בנבואה. וזהו אמרו "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו" כי הנביא היה משורר ומסדר השיר ההוא המתייחס והנערך אל ידידו שהוא השם יתברך ואל כרמו שהיה ישראל

(10) ישעיהו פרק ה: משל הכרם

Part I: Preparation of the Vineyard; Planting of Choice Vines; Care in Anticipation of Its Fruit; Disappointment

(א) פָּרֶם הִיָּה לִידִידִי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמוֹן
(ב) וַיִּעֲזָרְהוּ
וַיִּסְקְלֵהוּ
וַיִּטְעֵהוּ שַׁרְקָא
וַיִּבְּן מִגְדָּל בְּתוֹכֹוּ
וַגַּם יָקַב חֲצֵב בּוֹ

וַיִּקְרָא לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים
וַיַּעַשׂ בְּאֲשֵׁים

(11) רש"י ישעיהו פרק ה - (ב) ויעזקהו - סייגו וגדרו סביב מוקף כמין טבעת דמתרגמינן עיזקא: ויסקלהו - הוציא אבנים מתוכו הרעים לגפנים כמו סקלו מאבן (לקמן /ישעיהו/ סב): ויטעהו שורק - הם זמורות היפות לנטיעה משאר זמורות: ויבן מגדל בתוכו - גת לעצור ענבים: וגם יקב חצב בו - הבור שלפני הגת לקבל היין

(12) רד"ק ישעיהו פרק ה (ב) ויעזקהו - פירוש חפרו, מדברי רבותינו ז"ל מצאום יושב ועוזק תחת הזתים, או פירוש גדרו סביב, מתרגומו טבעת עזקא שהיא עגולה מסבבת, והרוצה לטעת כרם גודרו תחילה כדי שלא תכנס שם חיה ותשחית הנטעים וגם חופר מקום נטיעת הגפנים, וכן מסקל ממנו האבנים ואחר כך נוטע ממבחר הנטעים שימצא ויבן מגדל בתוכו - מי שיש לו כרם טוב וירצה לשמרו תמיד שמירה מעולה בונה מגדל בתוכו וגם עושה בו יקב ודורך שם הענבים ושומר שם היין כל זה עושה לאהבתו הכרם

Part II: Call for Judgment: "Juridical Parable" (13)

(ג) וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ יְהוּדָה
שִׁפְטוּ נָא בֵּינִי וּבֵין פְּרָמִי:
(ד) מִה לַעֲשׂוֹת עוֹד לְכַרְמִי וְלֹא עָשִׂיתִי בּוֹ
מְדוּעַ קִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֲשֵׁים

Part III: Verdict Issued by the Owner of the Vineyard (14)

(ה) וַעֲתָה אוֹדִיעָה נָא אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי
הֲסֵר מְשׁוּפְתּוֹ וְהָיָה לְבַעַר
פָּרִץ גְּדָרוֹ וְהָיָה לְמַרְמָס:
(ו) וְאֲשִׁיתָהוּ בְתֵה לֹא יִזְמַר וְלֹא יַעֲדָר
וְעֵלָה שְׁמִיר וְנִשִּׁית
וְעַל הָעֲבִים אֲצַנְהָ מִהַמְטִיר עָלָיו מָטָר:

(15) רש"י ישעיהו פרק ה - (ה) הסר משוכתו - להסר גדר המסוכך ומגין עליו, מסוכה הוא סייג קוצים, גדר הוא גדר אבנים: והיה - הכרם: לבער - שירעו בו בהמה וחיה

(16) רד"ק ישעיהו פרק ה - (ו) ועוד אעשה לו זה כי אף על פי שעשיתיו הפקר ואכלוהו ורמסוהו החיות אף על פי כן הגפנים הנשארים בו לא אעשה בהם שום עבודה שיוציאו פירות אלא אניחנו שיהיה שממה לא יזמר ולא יעדר ופירוש יזמר כריתת הזמורה להרבות בפירות, ופירוש יעדר שחופרים סביב הזמורה ותולשין הקוצים והעשבים הרעים וכיון שלא יעבד יעלה שמיר ושית

Part IV: The Meaning and Message: הנמשל (17)

(ז) פִּי כָרְם יָד יָד צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְאִישׁ יְהוּדָה נֹטֵעַ שַׁעֲשׂוּעִיו
וַיִּקְרָא לְמִשְׁפַּט וְהָיָה מִשְׁפָּח
לְצִדְקָה וְהָיָה צְעָקָה:

(18) רד"ק ישעיהו פרק ה - (ז) נטע שעשועיו - מתחילה כשנטעם נטע שעשועין היו שהיה משתעשע בהם ושמה עמהם כשהיו עושים מעשי' טובים וקוה מהם שיעשו תמיד מעשים טובים ויעשו משפט העניים כמו שהיה עושה עמהם תמיד טובות: והנה משפח - פי' נגע, כמו ספחת, ולצחות הלשון סמך משפח אל משפט, וכן

צעקה לצדקה מפני שהם קרובים להם באותיות, וענין הפסוק רוצה לומר אני קויתי שיעשו משפט העניים והעשוקים והנה הם להם משפח ונגע צרעת וקויתי שיעשו להם צדקה והנה צעק' שצועקים העניים מהעושק שעושקים אותם:

(19) ספר ישעיה פרק ג (יד) יד' נד' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הפרם גזלת העני בבתים

(20) ספר ירמיה פרק ב (כא) ואנ' כי נטעתך שורק כל' ה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה:

(21) A Parallel "Juridical Parable" - משל כבשת הרש - ספר שמואל ב פרק יב

[Cf. Uriel Simon, "That Man is You," in: *Reading Prophetic Narratives*, trans. Lenn Schramm (Indiana Univ. Press, 1997), pp. 112-18.]

(א) וישלח יד' נד' את נתן אל דוד ויב' א אליו וי' אמר לו שני אנשים היו בעיר אחת אחד עשיר ואחד ראש: (ב) לעשיר היה צ' אן ובקר הרבה מא' ד: (ג) ולרש אין כ' ל פי אם פכשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ומגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו ת' אכל ומפ' סו תשתה ובחיקו תשקב ותהי לו כבת: (ד) ויב' א הלך לאיש העשיר ויחמ' ל לקחת מצ' אנו ומבקרן לעש' ות' לא רח הבא לו ויקח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו: (ה) ויחר אר' דוד באיש מא' ד וי' אמר אל נתן חי יד' נד' פי בן מנת האיש הע' שה' ז' את: (ו) ואת הפכשה ישלם ארבעתים עקב אשר עשה את הדבר הזה ועל אשר ל' א חמל: (ז) וי' אמר נתן אל דוד אתה האיש כ' ה אמר יד' נד' אל הי ישקאל אנ' כי משחתיך למלך על ישקאל ואנ' כי הצלתיך מיד שאול: (ח) ואתנה לך את בית אד' גיך ואת נשי אד' גיך כחיקך ואתנה לך את בית ישקאל ויהודה ואם מעט וא' ספה לך כהנה וכהנה: (ט) מדוע בזית את דבר יד' נד' לעש' ות' הרע בעינו \ (בעיני) את אורייה החתי הכית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה וא' תו הרגת כחרב בני עמון: (י) ועתה ל' א תסור חרב מבידתך עד עולם עקב פי בזתני ותקח את אשת אורייה החתי להיות לך לאשה: (יא) כ' ה אמר יד' נד' הנני מקים עליך רעה מבידתך ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעיך ושכב עם נשיך לעיני השמש הז' את: (יב) פי אתה עשית בסתר ואני אעשה את הדבר הזה נגד כל ישראל ונגד השמש: (יג) וי' אמר דוד אל נתן חטאתי ליד' נד' וי' אמר נתן אל דוד גם יד' נד' העביר חטאתך ל' א תמות: (יד) אפס פי נאץ נאצת את א' יבי יד' נד' בדבר הזה גם הפן הילוד לך מות ימות:

(22) The Song of the Vineyard: A Parable

צפורה גלעד, "משל הכרם" בתוך: הגות במקרא, כרך ג' (תל אביב, תש"ם), עמ' 53-54

"מצד תוכנו הנמשל, כאמור, מקביל רק לחלקו הראשון של המשל. הקריאה למשפט (פסוקים ג-ד) וההכרזה על הפקרת הכרם (ה-ו) אינם משתקפים בנמשל. הבית הראשון בלבד (1-2) מתפרש בו: זיהוי הכרם, האהבה והאכזבה. אולם גם זו אינה חפיפה מלאה, כי הפרופורציות שונות. אם נעמיד את הנמשל מול הבית הראשון במשל יתבררו ההבדלים:

משל	נמשל
"כרם היה לידידי בקרן בן שמן"	"כי כרם ה' צבאות בית ישראל"
"ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו"	"ואיש יהודה נטע שעשועיו"
"ויקו לעשות ענבים ויעש באשים"	"ויקו למשפט והנה משפח --- לצדקה והנה צעקה"

"היחס בין המשל והנמשל, הפסיחה של הנמשל על האמור בשני הבתים הפנימיים של השיר, מעידים על סוגו השיר אינו אליגוריה כי בדרך כלל . . . בכל פרטי האליגוריה משתקף המדומה. וכאן משתקף המדומה לא בכל המשל אלא רק בחלקו הראשון . . . דבר אחד הוא מעניינו של המשל: האכזבה של ה'. . . משל הכרם הוא פראבולה, כלומר: משל ריאליסטי מתחום חיי האדם אשר הצד הבדוי בו מצומצם. . . הקבלה חלקית בין המשל והנמשל."

The Song of the Vineyard: An Allegory (23)

רד"ק ישעיהו פרק ה - (ב) ויעזקהו ויסקלהו. . . ופ' המשל כי שמר האל ישראל כשהכניסן לארץ, והגדר הם הענבים אשר סביבותם וסקל מן הכרם האבנים, זהו שבעה אומות מארץ ישראל, ונטע בו זה העם שהוא נטע נבחר זרע אמת שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב והיו ראויים שיעשו פרי טוב, ויש דרש תר"ו מצות כמנין שור"ק הוספתי להם על שבע מצות שנצטוו בני נח: ויבן מגדל בתוכו- כן האל יתברך בנה מגדל בתוכו שהבטיחם בשמירתו כל זמן שישמעו לקולו ויבטחו בשמו שלא יבואם רע וזהו המגדל החזק, כמו שכתוב מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב וגם יקב חצב בו- הם הנביאים, כמו שנאמר חצבתי בנביאים, והיקב דורכין בו הענבים להוציא פרי הענבים למעשה, כן הנביאים מורים לישראל התורה כדי שיהיו מעשיהם טובים עם אלהים ואדם: ויקו לעשות ענבים ויעש באושים - והנה הוא קוה שיעשה זה הכרם ענבים טובים כמו שהיה המטע טוב כי ממשע טוב היו מאברהם יצחק ויעקב, וכן הורה תורת אמת והיה ראוי שיהיו מעשיהם טובים: ויעש באושים - פירוש ענבים רעים. . . כן ישראל במקום שהיו ראויים לעשות מעשים טובים עשו מעשים רעים:

(24) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מט עמוד א - ויטעוהו שרק - זה בית המקדש, ויבן מגדל בתוכו - זה מזבח, וגם יקב חצב בו - אלו השיתין.

(25) ספר ישעיה פרק ה : נבואות 'הוי' : Internal Indications of An Extended Allegory

(ח) הוי מגיעי בית כבית שנה בשנה יקריבו עד אפס מקום והושבתם לבדכם בקרב הארץ:
(ט) בארץ יד נד צבאות אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב: (י) פי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וזרע חמר יעשה איפה:

(יא) הוי משפמי בב' קר שכר ירד פו מאחרי בנשף יין ידליקם: (יב) נהיה כגור ונגל ת'ף וקליל ויין משפתיים נאת פ' על יד נד לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו:
(יג) לכן גלה עמי מקלי דעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא: (יד) לכן הרחיבה שאול נפשה ופצרה פיה לבלי ח'ק ירד הדרה והמונה ושאונה ועלו בה:
(טו) וישח אדם וישפל איש ועיני גב'הים תשפלנה: (טז) ויגבה יד נד צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה: (יז) ורעו כבשים פדברם ותרבות מחים גרים י'אכלו:

(יח) הוי מ'שכי העון פחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה: (יט) הא מרים ימהר יחיש מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה: (כ) הוי הא מרים לרע טוב ולטוב רע שמים ח'שך לאור ואור לח'שך שמים מר למתוק ומתוק למר: (כא) הוי חקמים בעיניהם ונגד פניהם גב'נים: (כב) הוי גבורים לשמות יין ואנשי חיל למס'ך שכר:

(כג) מצדיקי רשע עקב ש'חד וצדקת צדיקים יסירו ממנו: (כד) לכן פאכל ל'קש לשון אש וחשש להכה ירפה שרשם פמק יהיה ופרחם פאבק יעלה פי מאסו את תורת יד נד צבאות נאת אמרת קדוש ישראל נאצו:

(26) רד"ק ישעיהו פרק ה - (יט) האומרים - כשאני שולח להם נביאי ואומרים להם הרע שאני מביא להם בעונש מעשיהם הרעים הם אומרים אין אנו מאמינים: ימהר יחיש מעשהו - כלומר מעשה הפורענות ונראה שנביאינו אומרים אמת כי עתה אין אנו מאמינים: עצת קדוש ישראל - מה שיעץ להביא עלינו כי הוא קדוש ישראל ואיך ירע לנו כי הם חושבים שאין מעשיהם רעים, כמו שאמר הוי האומרים לרע טוב: (כ) הוי האומרים - למעשיהם הרעים שהם עושים הם אומרים כי טובים הם ולהתעסק בתורה ובחכמה הם אומרים רע ויגיעת בשר, והם כאלו שמים חשך לאור כיון שלא יבדילו בשכל מה הוא טוב ומה הוא רע הרי הם כמי שלא יבדילו בחושים ויכזב להם חוש הראות וחוש הטעם:

(27) מרדכי ברויאר, פרקי ישעיהו, עורך יוסף עופר (אלון שבות: הוצאת תבונות-מכללת הרצוג, תש"ע), עמ' 182 (על החלק השני של ישעיהו, פרק ה': נבואות 'הוי')
"הנבואה כולה סמוכה לשירת הכרם. ואף על פי שאין היא דומה לה בסגנונה, הרי היא דומה לה בעיקר תוכנה. שהרי תוכחת הנביא בשירת הכרם היא על המשפט והצדקה (פס' ז); וכן גם בנבואה זו: חטא העם הוא בהסרת צדקה (פס' כג), ועונשו במשפט ובצדקה (פס' טז)."

(28) ילקוט שמעוני תמג- נחמו נחמו עמי י' אמר אל' היכם (ישעיהו מ:א)- אמר הקב"ה"ו: למי צריך לנחם? . . משל למה הדבר דומה: למי שנקצץ כרמו. לא לבעל הכרם מנחמים? כך "כי כרם ה' צבאות בית ישראל" (ה:א) . . הלכו כל הנביאים אצל הקב"ה ואמרו לו: "רבונו של עולם לא קיבלה עליה ירושלים להתנחם", שנאמר "עניה סוערה לא נוחמה" (ישעיהו נד:יא). אמר להם הקב"ה"ו: אני ואתם נלך וננחמנה. הוי: נחמו נחמו עמי- נחמה נחמה עמי.

(29) ספר דברים פרק לב

(לב) פִּי מִגִּפְן סֹדֶם גִּפְנִים וּמִשְׁדָּמַת עַמְרָה עֲנַבְמוּ עֲנַבֵּי רוּשׁ אֲשֶׁפְלֹת מְרֹרֶת לְמוֹ:

(30) רמב"ן על דברים פרק לב פסוק לב - כי מגפן סדם גפנים יאמר, כי העובדי גלולים אובדי עצות המה ולא ישכילו ולא יבינו, ולא יחשבו רק רע כל היום, כי משרש רע היו ולא יעשו רק פרי רע ומר האוכל ממנו ימות והענין, כי ישראל מודים ומתודים ועושים תשובה בעת צרתם לאמר ולמה מצאתנו כל זאת אבל העובד כוכבים אובד עצות אין לו עצה ולא תבונה, רק הולך אחר ע"ז שלו וכופר בשם הנכבד לעולם כי כן ירש מאבותיו, והנה הוא משרש פורה ראש ולענה ואין בהם תועלת לעולם, אבל ישראל ששרשם טוב, אם יכרת ועוד יחליף ויעשה פרי טוב: